

STORŽP V+VI+VII+VIII+IX+X+XI+XII

Posamezna številka 1 Din

List izhaja 1., 10. in 20. v mesecu

Naročnina od 1. jan. do 30. jun. 18 Din

Uredništvo in uprava:

Ljubljana, Miklošičeva 5
Uradne ure od 11–12 dop.
Ček, rač. SDZ, Ljublj. 11.171

Štev. 9.

Ljubljana, 20. januarja 1935

Leto I.

Moderni nacionalizem in Cerkev

Mahnič je v »Rimskem Katoliku« pazljivo zasledoval vse pojave v tedanjem našem duhovnem življenju. Vsaki novi ideji je pogledal hladno in mirno v obraz. Kar je bilo v njej resničnega, je priznal in odobril, zmoto odločno zavrnil, pojmo do globine razčistil. To je sicer izzvalo v tedanjih zamegljenih duhovnih razmerah burno valovanje duhov, a vplivalo je na vse naše javno življenje zdravilno. Kakšno razvnetost so povzročila njegova razglabljanja o modernem nacionalizmu! Bistroiden kot je bil, je napovedal, da prihaja doba absolutnega nacionalizma. Novega malika, ki se mu klanjajo narodi in države, je krstil s pravim imenom. Označil ga je za novo poganstvo. Pa je Mahnič s to označbo obsodil urejeno ljubezen, ki jo po naravnih zakonih dolgujemo narodu in državi? Ne! In vendar kdo bi ponavljal vse očitke, natančevanja in sumničenja, ki so tedaj padala zaradi te bistroidne opredelitve na račun Cerkev in vernih katolikov?

V Mahničevi dobi je preživljal moderni nacionalizem šele otroško dobo. Od tedaj se je košato razrastle in se preobrazil v novo vero. Zase terja totalitarnost. Vse druge vrednote se morajo podrediti njegovim nazorom in z njegovega zreljšča se morajo presojeti vse druge gibalne sile narodov.

Pravi nacionalizem.

V tej zmedbi pojmov in odnosov so potrebni jasni pogledi. Ločiti je treba zmoto od resnice, pretiranosti od dovoljenih in upravičenih postulatov.

Prvič je za katolika dognano dejstvo, da je zdrav nacionalizem, t. j. razumna ljubezen do svojega naroda in države, skladen z nauki Cerkev. Res je, da je Cerkev univerzalna in ima svoj končni cilj v onostranstvu. Zato pa se Cerkev, država, ljubezen do naroda ne izključujejo, marveč celo dopolnjujejo. V očeh Cerkev sta narod in država dobrini, ki ju Bog hoče, in ljubezen do naroda in domovine sta ji izraz hvaležnosti do Boga za ti dobrini. Tako so učili vsi veliki cerkveni učitelji, papeži Leon XIII. in Pij XI., tako so delali katoliki tudi v najtežavnejših prilikah. Cerkev razvija moralne zmožnosti vernikov in je zato prvi faktor v razvoju narodnih sil na potu do najvišjega razmaha. Cerkev se nikdar ne utruja v svojih prizadevanjih za zdravje družine, te najvažnejše celice naroda in države, terja zvestobo in uči, da morajo vsi državljani izpolnjevati svoje državljanske dolžnosti.

Mar to niso zdravi temelji nacionalizma, ljubezni do naroda in države? Zakaj se moderni nacionalizem kljub temu ne more sprijazniti z nauki Cerkev?

Osnovne napake modernega nacionalizma.

Priznati moramo, da so v nacionalni misli zdravi elementi narodnega življenja in napredka. Pogrešno bi pa bilo

iz tega dejstva sklepati, da je nacionalna misel najvišje in zadnje merilo vseh vrednot. Ne zajame vsega življenja poedincev, ne obsega vseh odnosov človekovega osebnega življenja. Postavljene so ji nepremakljive meje v odnosih človeka do Boga, ki izključujejo poboževanje naroda in države. Človek ni samo del naroda, marveč tudi samosvoja osebnost, ki ima dolžnosti, pa tudi neodtujljive pravice. Omejujejo jo pravice, ki izvirajo iz bistva Cerkev. Cerkev je nositeljica božje resnice, zato univerzalna, katoliška. Zato so zmotne tendence, ki hočejo verske resnice prilagoditi nacionalističnim ideologijam, nacionalno cerkev pa odcepiti od središča edinosti.

Moderni nacionalizem in moderna država terja totalitarnost. Totalitarnemu nacionalizmu pa so dane meje po zahtevkih krščanske morale. Po urejeni ljubezni do samega sebe in do bližnjega, ki terja, da moramo ljubiti in spoštovati tudi druge narode; po pravičnosti, ki varuje državljane pred nasilji in zatiranjem; po poštenosti in pravicoljubnosti, ki smo ju dolžni tudi drugim narodom in preteklosti lastnega naroda; po krščanski pedagogiki, ki postavlja Boga nad narod in dušo nad telo. Nauki nacionalizma so v opreču s pravo blaginjo naroda. Ali ne pravi vsakemu poedinemu narodu pamet, da imajo vsi pravico do kruha in svobode v okviru ljudske skupnosti, da morajo gospodovati sile duha in ne sile pesti? Ali ne uči zgodovina, da obnavlja krščanstvo narode v njihovi najgloblji notranjosti in jih usposablja za najtežje in največje stvari, in da mora prav zato ostati podlaga in gibalna sila v razvoju naroda?

Te misli je najsijajnejše potrdil zadnji plebiscit v Po-saarju. Katoliško ljudstvo je sledilo svojim katoliškim nazorom o nacionalizmu in mu dalo kljub žalostnim perspektivam v novi državni skupnosti življenjsko afirmacijo.

Hic Rhodus, hic salta!

(Jedro socialnega problema.)

Osrednji problem socialnega vprašanja je ureditev odnosov med delavstvom in kapitalom v področju moderne industrije. Oba prizadeta činitelja morata biti prežeta res krščanskega duha medsebojnega razumevanja. Zato je danes predvsem potrebno, da delavska društva goje sistematično versko-prosvetno, nravno vzgojo. Saj bodo šele zdaj, ko se bodo morali gospodarski odnosi med obema urediti, ta društva vršila svojo najvažnejšo nalogo. Isti apostolat je pa potreben za podjetniške kroge industrijskega kapitala: tudi zanje se morajo ustvariti idejna žarišča krščanske morale in pravičnosti. To versko-kulturno šolanje bo primerna naloga katoliške akcije. Ta notranja naloga, ki jo morajo izpolniti vsi krščanski narodi Evrope, ako naj se ubranijo boljše vizma, je tem bolj očitno, čimbolj je individualizem zadnjih deset-

letij zavedel cele narode in države v divjo tekmo za osvajanje svetovnih trgov in končno sopovzročil svetovno vojno. Ta tekma je imela za posledico nadprodukcijo in rak-rano naše dobe, ogromno brezposelnost.

Gre za priznanje načela, da je tudi gospodarsko življenje narodov podrejeno istim večnim in svetim npravnim načelom, ki so obvezni za vse človeštvo. Ta načela obsojajo vsakršno krivičnost, laž, prevaro, oškodovanje bližnjega. — Vsaka krivična posest vpije po svojem pravem lastniku: »Krivičniki ne bodo imeli deleža na božjem kraljestvu.« O socialni pravičnosti govoričijo vsi pokreti in strankarski programi. Toda malo se brigajo za tako lepe nauke prizadeti krogi! Koliko je »malih ljudi«, ki opravljajo tedensko službo za 100—150 Din! Drugega zaslužka nimajo, pogoltno krik užaljene nejevolje in garajo naprej! Nadure in dvojni zaslužkarji jemljejo kruha mnogim brezposelnim! Reducirani stegujejo svoje zdrave ude v zrak in ne vedo, čemu so se šolali! — Nobena tehnična socialna preureditev, nobena socializacija, nobena stanovska ureditev, nobeno socialno zavarovanje, nobena demokratizacija ne pomaga, ako se vest človeštva ne čuti vezano po onih božjih zakonih, ki so izklesani v takih geslih kot: »Česar nočeš, da ti drugi store, ne stori drugim«, ali »Delavec je vreden svoje plače«, ali »Služite drug drugemu v ljubezni sv. Duha«.

Oni, ki mnogo govorijo o socialnih teorijah, o prelomu, o novi dobi, o socializaciji, ki je baje od nekdaj že na pohodu, o stanovski državi, morajo predvsem istočasno zavestno poudarjati, da bo rešitev prišla le po velikih osebnih trudih, po nesebični odpovedi, po osebnih žrtvah in prav ta osebni moment lastne preorientacije nam je manj simpatičen kot teoretična razglabljanja o preureditvi sveta. Toda katoliški pokret mora prav tu začeti...!

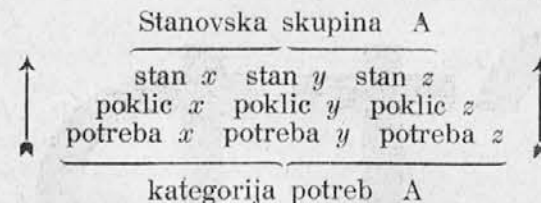
Stanovska ideja in organizacija stanov

Skoraj v vseh dosedaj izišlih številkah našega lista smo pisali o pravi demokraciji, o samoupravi ter o stanovski ideji. Ker vemo, da je za zmago te naravne ideje potrebna popolna jasnost pojmov o demokraciji, samoupravnem načelu, stanu, poklicu, o funkciji in ureditvi gospodarstva, o organizaciji stanov, o socializaciji itd., zato bomo o tem predmetu objavili še več člankov, ki bodo skušali razjasniti navedene pojme in krčili veliki rešilni ideji pot v prepričanje slovenske mladine in vsega ljudstva ter naprej do realizacije v življenju.

V članku »Stanovska ideja« v štev. 6-7 smo točno označili pojem stanu in poklica ter istočasno tudi pribili, da je edina in izključna osnova za stanovsko pripadnost človekov poklic, torej družabna funkcija. S tem smo stanovsko idejo v osnovi objasnili. V 8. štev. pa smo v kratki obliki podali obrise gospodarske ureditve v izvedenem samoupravno-stanovskem redu. Od glavnih sestavin stanovske ideje je potrebna le jasnost v pogledu organizacije posameznih stanov.

Zmislu in smotru stanovske ideje pač najbolj odgovarja naslednji regulativni princip za organizacijo posameznih stanov: Potrebe človeške družbe moremo po različenosti njih svojstev ter po notranji sorodnosti več potreb razmejiti v določeno število velikih skupin in kategorij. Razlikujemo lahko religiozne potrebe, kulturne potrebe, potrebe po pravni zaščiti, potrebe po zavarovanju življenja in lastnine, potrebe po prehrani, potrebe po bivališču in stanovanju, potrebe po obleki itd. Zgoraj navedene potrebe so že razmejene v posamezne skupine potreb, ker je vsaka navedena skupina sestavljena iz več ali manj posameznih potreb.

Po posameznih potrebah človeške družbe naj se torej organizirajo poklicni stanovi. Kakor pa moremo več posameznih potreb združiti v eno skupino potreb, ker streme vse za istim ali sorodnim smotrom, tako moremo tudi več posameznih, posameznim potrebam odgovarjajočih stanov, združiti v eno stanovsko skupino, ker služijo vsi sestavni deli te skupine pokritju istih ali sorodnih potreb. Po tem organizatornem načelu se vsa organizacija poenostavi in je poleg tega še najbolj v skladu z vsebino prave stanovske ideje. Arhitektonski princip je torej naslednji:

Razmejitev je ta-le: Stanovska skupina A, stanovska skupina B, stanovska skupina C itd. Primer: Stanovska skupina D odgovarja kategoriji potreb po prehrani. Ta skupina združuje torej vse, kar direktno ali indirektno služi zadostitvi oziroma pokritju potrebe po prehrani: poljedelstvo, sadno in zelenjavno vrtnarstvo, ribarstvo, lovstvo, mlinarstvo, pekarstvo, mlekarstvo, sirarstvo, čebelarstvo, tovarne mesnih izdelkov, tovarne za čokolado, gostilne in restavracije, tem panogam odgovarjajoče strokovno šolstvo, obrtno ali industrijsko izdelovanje poljedelskega orodja, voz itd. itd.

Na tem primeru se nam šele odkrije prava vsebina stanovske ideje: Ne odločuje okoliščina velikosti obrata ne zunanji videz posamezne panoge, temveč osrednji skupni smoter posameznih panog in obratov, ki je usmerjen k istemu cilju — pokritju ene vrste potreb človeške družbe.

Na podlagi navedenih in razčlenjenih misli more pač vsakdo spoznati, da v pravem stanovskem redu ni mogoč kak poseben »industrijski« stan, »obrtni« stan, »delavski« stan itd. Kdor si stanove tako zamišlja in organizira, dela le nove umetne okvire staremu liberalno-kapitalističnemu sistemu. To pa pomeni zločin nad delovnim ljudstvom in nad stanovsko idejo.

Školastična filozofija in naša doba

V knjigi »La Pensée«, ki je izšla v zbirki »Tableau du XXme siècle« (Paris 1934) opisuje pisatelj Gonzague Truc razdiralne smeri moderne filozofije zadnjih desetletij in nujnost povratka k metafiziki in sholastiki. S prodorno analizo obračunava s samozavestno ošabnostjo onih modernih filozofov, ki so bili suženjsko udani skrajni naravoslovni smeri, ki se je bahala, da bo s svojo eksaktno empirično metodo rešila vse uganke sveta. Eksperimentalna psihologija in mehanski determinizem sta hotela nadomestiti metafiziko. Svoobodno voljo in duhovnost, dušo je ta filozofija negirala ter reducirala vse psihične pojave na zgolj fiziološko-kemične procese organizma. Ker je taka rešitev človeškega problema še veliko večja in manj pojmljiva uganke kot idealistična filozofija Platona (in krščanska filozofija), je umljivo, da se je mladina, ki ima v sebi nagoni čut zdravega življenja, začela odvracati od take mrtve filozofije snovnosti; zahotelo se ji je po idealih duha, ki imej primarnost nad mrtvo snovnostjo. Ta preokret se kaže v novi smeri, ki jo zastopajo Pégny, Laserre, Gillouin, Alain, predvsem pa največji med njimi Henry Bergson, ki, čeprav dá pred diskurzivnim spoznanjem razuma prednost neposredni intuiciji, vendarle že s tem priznava primarnost duha nad snovnostjo. Pravi preporod katoliške filozofije je vezan na imena Sertillanges, Duchesne, Lagrange, Gardeil; duhovni velikani, kot literati Verlaine, Coppée, Huysmans, Bourget, Brunetiére in v sedanjosti Claudel, Rivières, Maritain so se ponižno uklonili pred nadnaravno veličino katolicizma.

Najbolj poučno za nas pa je dejstvo, da se je najnovejša filozofska struja, kakor jo zastopata Maritain in Etienne Gilson, vrnila h kralju sholastike, k sv. Tomažu Akvinskemu in goji neotomizem. V onem Parizu, na oni Sorboni, kjer je sv. Tomaž nekdaj učil kot »angeljski učenik«, je doživel po dolgotrajnem zapostavljanju priznanje in počestčenje. Sorbona, prva posvetna univerza Francije, ki nima niti teološke fakultete, ga je spet priznala. Za nas je to vsekakor poučno! So bili in so posamezniki in pokreti med nami, ki z neko bahavo prezirljivostjo gledajo na sholastiko, na njene teze in metode; deloma ker je ne poznajo, deloma ker podlegajo nekemu okuženju bahavega modernizma in protestantizma, čeprav se morda tega ne zavedajo. A Cerkev misli drugače; pa tudi resni filozofi, razočarani od nesmiselne neplodne filozofije 19. stoletja, se vračajo h kleni, vsa resnična spermata filozofskih sistemov vseh dob združujoči, trezni in umerjeni sholastiki, zlasti pa k njeni nedosegljivo jasni terminologiji.

Kaj sodim o razmerju med vero in znanostjo

Charles Moureu*

Da bi vam dal na »najvišje in najtežje vprašanje«, ki ste mi ga stavili, primeren odgovor, sem v vsej skromnosti skušal prodreti v tajne svoje vesti, si jo izprašati in vam poročati o tem, kar sem našel.

To, da bi bila znanost veri nasprotna, sem v svoji mladosti morda res mislil. V kolegiju sem bil vzgojen strogo versko, ali ravno to je vzbujalo v meni mnogo pomislekov, ki so trpinčili mojo živahno čustvenost. Potem me je tudi družinsko življenje in boj z realnim življenjem oddaljevalo od najpotrebnejšega. Iz takih prvih življenjskihkušenj mi je ostala neka ogorčenost proti veri.

V tem dušnem stanju sem se prepustil valovom znanosti. Želja po znanju me je gnala v njo in zanosen in začuden sem se dal podjarmiti njenim rezultatom. — Še bolj sem se navdušil za znanost. V nekaj letih sem si nakopičil ogromno učenosti. Pijan od znanosti sem že skoraj mislil, da je zmožna reševati vse probleme in da kmalu nič ne bo za njo uganka, tudi bistvo življenja ne in vprašanje odkod in kam. Bil sem tedaj morda materialist, ker sem mislil, da se pojmov kot n. pr. krščanstvo, nesmrtnost duše itd. poslužujejo le duševni revčki (simples d'esprit) in da se jih morajo svobodni duhovi otresti.

Gotovo je, da sem takrat imel obširno znanje, ali reči moram, da je bilo to znanje površno, ker ga nisem prebavil in temeljito premislil. Zaradi potreb svojega osebnega raziskovanja sem bil pozneje prisiljen poglobiti se v študij svoje stroke. Ko sem se tako s podvojeno močjo trudil razvozlati neznane probleme, sem spoznal, da je vse mnogo bolj zamotano kot se je to zdelo

* Autor je eden največjih francoskih kemikov in profesor na Sorboni. V svojih razpravah se je predvsem pečal z organsko kemijo. Proslavil se je s svojimi odkritji o katalizi oksidacije, o spektro-, termo- in fotokemiji. Veliko vlogo je zavzemal v vprašanjih kemične vojne. Pri običnem odgovoru je objavil pariški »Figaro«, ki je vodil celo anketo pod tem naslovom.

moji naivnosti pri 25 letih. Zaznal sem, da so mi dušo prešinjali novi vtisi in živel sem pod neizmernimi skrivnostmi sile in materije, izvora začudenja in misli itd.

Ko sem prekoračil strogo določeni delokrog, v katerem človek-znanstvenik potom poizkusov vprašuje naravo, sem bil naenkrat v razmerah, ki so me nagibale k razmišljanju o vesoljstvu in našem znanju o njem. Spoznal sem: čim več znam, tem dalje se pomika horizont neznanega in toliko ožje se mi zdi polje naših pozitivnih pridobitev.

Karkoli sem študiral, povsod sem našel pred seboj neskončnost. Tudi ko sem se pognal proti »miru« onih strašnih »prostorov«, v katerih se giblje nešteto sonc in ki so nagnili Pascala do besed, da je »svetovje neskončna kroglja, katere središče je povsod, a obod nikjer«, in ko sem se nagnil k neskončno majhnemu delcu, atomu, ki tvori sam v svoji nepredočljivi, toda stvarni neznatnosti ves kozmogenični sistem, ki je izvor vse energije, toplote, svetlobe, elektrike, magnetizma, pojavov, ki s svojimi brezmejnimi učinki napolnjujejo vesoljstvo, tedaj šele sem opazil, kako pomanjkljivo je moje znanje.

Neskončnost! V tem vesoljstvu, kjer je vse solidarno z vsem, kjer je vse med seboj povezano, se vse v neskončnosti med seboj spaja. Kako veličastna, kako vzvišena celota! Ali si morete predstavljati veličastnejši prizor, večjo lepoto, čvrstejši in plemenitejši užitek? Občudujte, presoajte, primerjajte, opazujte, računajte, presoajte, primerjajte, zamislite se, sanjajte, imejte pogum! Ko vaša pamet ne bo mogla več slediti, ali se boste mogli premagati in brezumni, strti in ganjeni braniti pred očitkom ponižanja nasproti čudoviti uganki, katere veličina vas očara in spravlja v zadrego? Če pa ne prenesete ponižanja, priznajte neodoljivo potrebo po končnem sklepu in pokorni globokim stremljenjem svoje nemirne duše povejte, ali se vam ne poraja misel, da je vse to delo nekega popolnega in vsemogočnega bitja, nadnaravnega bitja, zakonodajalca fizičnega vesoljstva in moralnega sveta?

Ko ste zapustili področje empirične znanosti, vam je bilo dano slutiti Boga, dospeli ste na prag vere. Pozitivna znanost je daleč za vami.

Obzornik

Evharistični kongres. Zdi se, kot bi nevidna sila razgibala naš narod kot nekaj angel, ki je stopal vsako jutro k ribniku v Jeruzalemu! Slovensko, hrvatsko, pa tudi inozemsko časopisje piše v vznesenih besedah o tem bodočem kongresu v Ljubljani. Po vseh župnijah se ustanavljajo odbori; samo v Ljubljani je okoli 150 oseb na delu za pripravo kongresa. 20 pododborov pripravlja v podrobnostih vse potrebno. Radost nas navdaja ob misli, da so vsi katoličani Jugoslavije sprejeli z navdušenjem misel evharističnega kongresa. Do 50 hrvatskih katoliških listov navdušuje hrvatske vernike za kongres. — Za naše ljudske odre velja letos geslo, da naj gojijo predvsem versko igro; tudi skioptična predavanja o Evharistiji so že v teku. V 9 škofijah so zasnovani posebni pripravljalni odbori; v vseh cerkvah se stalno opravlja molitev za uspešni potek kongresa. — V tej veliki armadi evharističnega ljudstva Jugoslavije morajo imeti akademiki častno mesto. Zasnovati morajo akademski evharistični odsek, ki naj prireja serijo evharističnih konferenc, predavanj za akademike. Če kdo, so akademiki poklicani, da res znanstveno, idejno poglobijo v sebi veliki misterij Evharistije in ponesejo plamenico božjega ognja v življenje.

Poslanico duhovnikom in laikom zagrebske nadškofije o načelih in organizaciji KA sta izdala pred kratkim hrvatski metropolit in nadškof-koadjutor. KA se bo osnovala po navodilih sv. Stolice, v organizacijskem pogledu pa bo prilagojena

razmeram hrvatskega naroda. »Temelj in cilj KA je Kristus. KA zedinjuje vse katoliške Hrvate-laike v tem, kar je vsem katoličanom skupno in sveto in kar naj vsi katoličani branijo, širijo in utrjujejo v zasebnem, družinskem in družabnem življenju. KA stoji visoko izven in nad vsako politično stranko. Delo katoliških laikov bo tesno povezano s poglavarji Cerkve. V KA bodo duhovni voditelji duhovniki. V KA bo vladala ljubezen in sloga,« piše zagrebska »Nedjelja«. Poslanica je bila napisana na sveti dan 1934, objavljena pa 8. t. m.

Cenzura knjig in časopisja. Mestna knjižnica v Rigi je izločila 6000 marksističnih in komunističnih knjig iz svoje knjižnice. Sledila je v tem oziru Nemčiji, ki je v velikem slogu očistila svoje javne knjižnice komunističnega slovstva. Cenzuro knjig in časopisja izvaja sploh mnogo držav. Države pač uvidevajo, da si kopljejo grob z nebrzdano svobodo tiska, filma itd. — Ako je torej Cerkev od nekaj svarila vernike pred brezbožnim ali nemoralnim tiskom in si je torej prisvajala neko, čeprav zelo zmerno cenzuro tiska, ji danes sledijo skoraj vse države v tej ali oni obliki. Za cenzuro imajo druge kriterije, dejstvo pa je, da je državna cenzura, bodisi v Rusiji, bodisi v Nemčiji, bodisi v Italiji veliko strožja kot cerkevna.

Evharistija in fizika. Cerkev uči (Tridentski zbor), da se v Evharistiji podstat kruha in vina popolnoma spremeni v pod-

stat mesa in krvi Kristusa, kljub temu, da ostanejo vnanje oblike kruha in vina. — Naravoslovci so izjavljali, da, če bi že res Kristus tak čudež storil, bi dejanska podstat Kristusovega telesa morala biti kakorkoli že vidna ali čutno spoznatna; kajti dejanska snovna podstat, tako so trdili fiziki, mora biti čutom kakorkoli dostopna. Toda najnovejša fizikalna teorija priznava snovne realnosti, ki niso dostopne čutom in se zato lahko spreminjajo, ne da bi čuti to zasledili. Zanimivo je, da je moderna fizika odkrila to, kar je katoliška dogmatika že dolgo vedela: da so možne snovne realnosti, čeprav nedostopne čutom!

Zimske maje in hlače

negavice, rokavice, srajce, kravate, žepne robce, modne in športne potrebščine itd. po

najnižji ceni

pri trdki

**JOSIP PETELINC
LJUBLJANA**

ZA VODO (blizu Prešernovega spomenika)

Akademiki 10% popust!

Doma

Rektor naše univerze, g. dr. Ramovš se je odpovedal rektoratu in sicer iz zdravstvenih ozirav. Lahko trdimo, da vsa akademska mladina brez razlike obžaluje ta korak. Njegov jasen pogled na probleme univerze, njegova odkrita in iskrena naklonjenost akademski mladini, njegovo umevanje vzvišenega znanstvenega poslanstva naše univerze so bili akademski mladini jamstvo, da je usoda univerze v najboljših rokah. Zaskrbljeni gledamo v bodočnost. Da bi mu univerzitetni svet izbral vrednega naslednika!

Volitev novega rektorja je vzbudila tako med dijaštvom kot med člani univerzitetnega sveta precej pozornosti. Seja univerzitetnega sveta, na kateri naj bi bil izvoljen novi rektor slovenske univerze, se je vršila 14. t. m., vendar do izvolitve ni prišlo. Volitev je odgodena na 21. januar.

Drugod

Nekaj o angleškem univerzitetnem sistemu. Angleški univerzitetni sistem je v mnogočem različen od ostalih sistemov na evropskem kontinentu. Ta sistem ni nekaj enotnega za vso Anglijo. Razlog za to je pač ta, da so po večini vse angleške univerze privatne ustanove, ki niso kakor v kontinentalnih državah podvržene direktni državni kontroli. Vsa organizacija in ustava posameznih univerz je osnovana po željah in načrtih ustanoviteljev samih. Večje angleške univerze sestavljajo manjši samostojni kolegiji (*«college»*), ustanovljeni po privatnikih, ki so se pa kasneje spojili v eno univerzo. Najslavnejši in najstarejši univerzi sta Oxford in Cambridge. Po številu slušateljev jih sicer presega londonska univerza v Bloomsberry, ki je hkrati največja univerza v Angliji; vendar je ta tako malo znana, da celo mnogo Londončanov o njeni eksistenci prav malo, dostikrat ničesar ne ve. V primeri z univerzama v Oxfordu in Cambridgeu je londonska univerza tipična moderna univerza. Njen največji kolegij je *«University college»*, drugi po velikosti pa *«King's college»*. Ustanovljen je bil ta kolegij v začetku XIX. stol. Pogoj za sprejem je bil n. pr. med drugimi ta, da je moral biti vsak študent pripadnik tkzv. *«High Church»*. Nekoliko kasneje je bil ustanovljen *«University college»*. Ti statuti vsebujejo že milejša določila za sprejem. Tako določa neka točka, da morejo biti sprejeti vsi študenti brez ozira na veroizpoved. Njen vzgojni sistem je liberalen in ne sme biti pod nobenim vplivom kake sekte ali konfesije. Omejitev, da smejo na *«King's college»* študirati le pripadniki k *«High Church»*, je bila že zdavna ukinjena, toda *«King's college»* ima še vedno teološko fakulteto, dočim je *«University college»* nima. — Študijske takse v Londonu in na drugih univerzah so v primeri z našimi zelo visoke, vendar pa še vedno nižje kakor na univerzah v Oxfordu in Cambridgeu. Ravno radi tega niso te univerze v nasprotju s kontinentalnimi prenapolnjene. — Študij sam je v Angliji mnogo bolj sistemati-

ran in je študentom po večini predpisano, katera predavanja morajo poslušati in katerih učnih knjig naj se poslužujejo. Na mnogih univerzah je obiskovanje predavanj obvezno ter se prezenca kontrolira. V Oxfordu imajo študentje tkzv. tutorja, pri katerem se mora vsak akademik enkrat v tednu javiti. To je neke vrste svetnik in uradni individualni inštruktor. Njemu je treba vsak teden oddati pismeno nalogo. S stališča poučevanja je to mogoče idealna rešitev, toda z materialnega stališča to študij občutno podraži. Vsi izpiti so pismeni; ustni eksamen igra le podrejeno vlogo. Zdi se, da je prednost angleškega sistema v tem, da ima početnik o svojem študiju, ki si ga je izbral, že v začetku mnogo jasnejšo sliko in da glavna materija ne trpi preveč vsled mase postranskega študija. Na drugi strani pa je ravno v tem nevarnost mehanizacije študija, kar pušča gotovo kvarne sledove z ozirom na originalnost dela. Najbolj značilna poteza akademskega študija v Oxfordu in Cambridgeu pa je obligatna verska vzgoja. Ti dve univerzi sta 600 let stari in sta ohra-

nili srednjeveški ustroj: Angležem so stare tradicije svete. V Oxfordu je okrog 20 zavodov (*«colleges»* se imenujejo), ki imajo monumentalne stavbe in velika posestva. Vsak akademik mora vsaj nekaj let stanovati v enem zavodu. Odbor profesorjev, ki deloma stanujejo v zavodih, vodi vzgojo. Trikrat na teden prisostvujejo vsi gojenci božji službi, ki jo opravlja anglikanski duhovnik v kapeli zavoda. Kapele zavodov so večinoma pravcate cerkve, ki so v arhitektonskem in sploh umetnostnem oziru pravi biseri. Angleško javno mnenje smatra versko vzgojo za bistven del prave državljanske vzgoje; zgodovina kaže, da taka vzgoja pač ni ovirala sijajnega razmaha angleškega imperija.

Katoliška univerza v Louvainu v Belgiji, ki po številu slušateljev presega univerze v Bruxellesu, Gandu in Liegu, slavi letos stoletni jubilej svoje ustanovitve. Ob priliki slavnostne seje je rektor msgr. Ladeuze, ki je nastopil rektorsko mesto v 26. letu starosti, pozval svoje slušatelje k čim popolnejšemu krščanskemu življenju, k gorečnosti v molitvi, saj le tako lahko ozdravimo vso razcepljenost, slabotnost in mračnost naše tako razrvane dobe.

Knjige in revije

«Knjiga o Bogu», brez dvoma največje delo z našega lanskega književnega trga, izide letos v angleškem prevodu. Knjigo prevaja v angleščino naš rojak, župnik in pisatelj J. Trunk. Prevajavec bo knjigo tudi sam založil. Mecen, kakršnih pri nas še nismo imeli mnogo in po čigar zaslugi pride naš odlični filozof prof. Veber na svetovni književni trg, zasluži vse priznanje in globoko hvaležnost vsega slovenskega naroda.

S. Nilov: Selo u Rusiji. Založba Mosk. Kmetosko vprašanje je bilo in je v Rusiji eno najvažnejših. Ruska vas je bila vedno predmet izrabljanja in revolucija l. 1917 ni prinesla ruskemu kmetu svobode, temveč le izmenjala izkoriščevalce: carske aristokrate so zamenjali boljševiki. Knjiga ima štiri dele. Prvi se peča z ruskim kmetom pred revolucijo. Podaja zgodovinski pregled o prebivalstvu Rusije. Prvi težji udarec za dotlej kolikortoliko svobodne kmete je *«Ukaz»* Borisa Gudunova l. 1597, ki kmetom prepoveduje selitev od svojega gospodarja. Car Peter III. izda 1762 zakon o svobodi plemstva, s katerim se je položaj kmetov še poslabšal. Tedaj se prične v Rusiji tudi *«problem kmetstva»*. Dalje razpravlja avtor o kmetstvih uporih pod vodstvom Stjenke Razina l. 1671 in Pugačova l. 1773, in o *«reformah»* Aleksandra II. l. 1861, nazvanih *«kmetoska oprostitve»*, ki je imela za posledico osiromašenje plemičev in popolno bedo večine kmetov. — Drugi del govori o ruskem kmetu pred revolucijo in med revolucijo. Zaradi nerešenih agrarnih vprašanj se pojavljajo prve revolucionarne podzemne stranke: *«Zemlja i volja»*, *«Narodna volja»*, *«Socialisti-revolucionarji»*, *«Socialni demokrati»*, *«Ruska socialnodemokratska stranka»*, ki pozneje razpade v boljševike in menjševike in dr., vse do komunistične stranke l. 1918. Nadvse zanimiv je traktat

o revolucijah l. 1905 in 1917, o motivih revolucije, kjer nazorno vidimo, kako je prišlo do boljševiške vlade. V posebnem odstavku razpravlja o posebnem položaju in razmerah kmetov v Ukrajini, Belorusiji in Sibiriji. — Tretji, največji del brošure obravnava položaj kmeta v Sovjetski Rusiji, tudi na podlagi komunističnih virov. Nadaljnji odstavki obravnavajo prvi in drugi Leninov program, oblike zadružnega in kolektivnega gospodarstva pred l. 1928, Stalinov program ter petletko in kolhoz. — Četrti del nosi naslov: *Vas — temelj obnovljene Rusije*. Pisatelj dokazuje, kak nesmisel je v Rusiji, kjer je 65% kmetkega prebivalstva, upravljati državo po načelih mestne delavske države, ki vodijo v ekonomski kaos. Nato obravnava še kmetosko prosveto ter končno pokaže, da je bodočnost Rusije v zajednici vasi in mesta, ne pa v diktaturi enega nad drugim.

«Knjižice», ki jih izdaja Salezijanski zavod na Rakovniku, so v decembru l. l. praznovali prvo obletnico svojega izhajanja. Izhajata dve zbirki: zbirka A za pospeševanje duhovnega življenja, in zbirka B apologetične vsebine. V prvem letu je izšlo v vsaki zbirki po dvanajst knjižic v nakladi do 10.000 izvodov. Ker je cena *«Knjižicam»* izredno nizka (po 1 Din, 10 izvodov 7.50 Din) se bodo v bodoče brez dvoma še bolj razširile in končno dosegle svoj namen.

«Glasnik belgrajske nadškofije», tednik, ki izhaja že sedmo leto, vrši tudi med belgrajskimi katoliškimi Slovenci važno poslanstvo tako v verskem kot v narodnostnem pogledu. Dočim je s 1. februarjem l. l. prepustil slovenskemu delu eno stran, so z letošnjim letom, ko se je Glasnik razširil na osem strani, prepuščene belgrajskim Slovencem kar tri strani.

Pridobivajte nam nove naročnike!